

ИНДИКАТОР НА ИКОНОМИЧЕСКАТА АКТИВНОСТ В БЪЛГАРИЯ

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министерство на финансите

Дирекция „Икономическа и финансова политика“

ОСНОВНИ АКЦЕНТИ

- През четвъртото тримесечие на 2012 г. ИИА отбеляза слабо понижение, което бе обусловено от слабата вътрешна икономическа активност и негативното развитие на показателите, свързани с външната среда.
- Цикличната позиция на българската икономика отчете отрицателна стойност за второ тримесечие поред, което кореспондираше с динамиката на бизнес цикъла в страните от еврозоната. Дългосрочният компонент продължи да следва тенденция на подобрене, наблюдавана още от края на 2010 г. Въпреки това и неговата стойност остана отрицателна, което възпрепятстваше по-бързото възстановяване на икономическата активност в страната.
- Сред компонентите, съставляващи ИИА, водещо значение за понижаването на икономическата активност в страната имаха тези, свързани с финансовия сектор, в т.ч. паричен агрегат М1 и лихвен процент по дългосрочни кредити в лева.
- Динамиката на приходите от ДДС следваше низходяща тенденция и също свидетелстваше за по-ниска активност.
- Останалите, включени в ИИА показатели, отразяващи развитието на вътрешната среда, в т.ч общ бизнес климат в страната, индекс на строителна продукция и оборот в търговията на дребно също се характеризираха с неблагоприятна динамика.
- Негативното развитие във външната среда имаше неблагоприятно въздействие върху експортно-ориентираните отрасли на българската икономика, което доведе до спад на осигуреността с поръчки и повлия негативно и върху очакванията за развитието на заетостта. Същевременно се наблюдаваше известно съживяване в очакванията на предприемачите за развитието на продажните цени.
- Международните цени на петрола и неенергийните суровини продължиха да се понижават, но със забавени темпове, и това бяха единствените показатели, които имаха положителен принос към динамиката на ИИА. Последното, обаче, не беше достатъчно, за да окаже подобрене върху икономическата активност, а по-скоро имаше ограничителен ефект върху спада на ИИА и го задържа на близко спрямо предходното тримесечие ниво. ▼

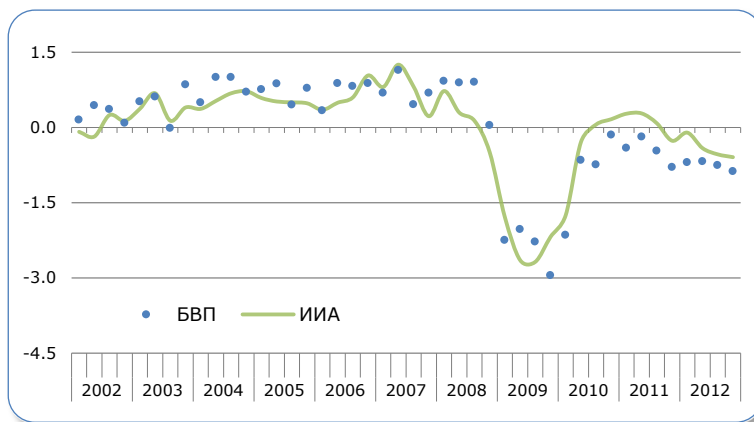
ИНДИКАТОР НА ИКОНОМИЧЕСКАТА АКТИВНОСТ В БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ ЧЕТВЪРТТО ТРИМЕСЕЧИЕ НА 2012 Г.

Индикаторът на икономическата активност (ИИА)¹ има за цел да представи в обобщен вид текущото състояние на българската икономика, както и да оцени динамиката на дългосрочния и цикличния ѝ компонент. Той е конструиран чрез динамичен факторен модел и е съставен от петнадесет макроикономически променливи, измерващи промените както във вътрешната, така и във външната икономическа среда.² Брутният вътрешен продукт (БВП) е друг обобщаващ индикатор за икономическата активност в страната, като динамиката на ИИА и на БВП имат сходен характер през повечето периоди на наблюдение. Въпреки това е възможно в отделни периоди да се наблюдават различия както по отношение на техния магнитуд, така и по отношение на посоката на изменение на двата индикатора.

През четвъртото тримесечие на 2012 г. ИИА продължи да отчита отрицателна стойност, но се запази на близко спрямо предходните три месеца ниво, отбелязвайки слабо понижение. През текущия период развитието на ИИА и реалния БВП беше сходно, както като динамика, така и по отношение на посоката на изменение.

Фиг.1:
ИИА и реален
растеж на БВП³

Източник: МФ

- 1 Повече информация за методологията на конструирания ИИА вижте в приложението „Същност и методология на съставяне на Индикатора на икономическа активност“.
- 2 Променливите, включени в ИИА, са следните, като част от тях са взети с лаг от един период (представен в скоби): БВП (0), индекс на промишлено производство (0), индекс на строителна продукция (0), индекс на оборота в търговията на дребно (0), общ бизнес климат (-1), осигуреност на промишленото производство с поръчки (-1), очаквания за заетостта в промишлеността (-1), очаквания за цените в промишлеността (-1), натоварване на производствените мощности (0), паричен агрегат М1 (0), лихвен процент по дългосрочни кредити в лева (-1), приходи от ДДС (0), индекс на цената на петрола (-1), индекс на международните цени на неенергийните стоки (-1), БВП на ЕС-27 (-1).
- 3 С цел постигане на сравнимост, данните за БВП са нормирани, като от стойността на показателя е извадена неговата средна и полученият резултат е разделен на стандартното отклонение.

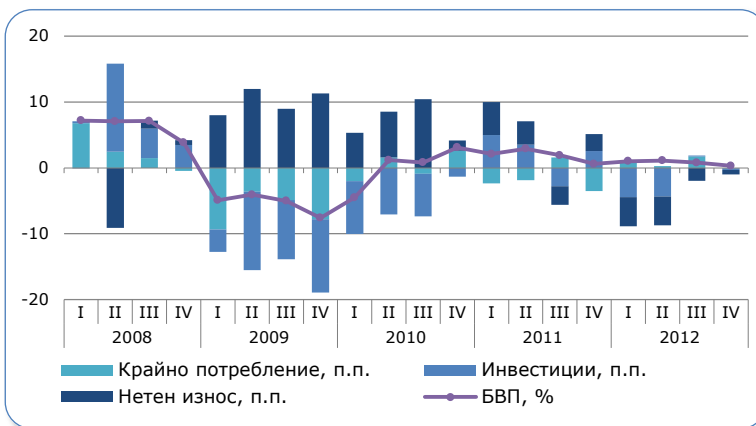
Водещ негативен принос към наблюдаваното развитие на ИИА имаха съставните компоненти от финансовия сектор, като лихвеният процент по дългосрочни кредити в лева отбеляза по-бавно намаление, а паричният агрегат М1 се характеризираше със забавен темп на реален растеж. Сред останалите компоненти, отразяващи вътрешната икономическа среда, най-съществено неблагоприятно влияние имаше понижението на приходите от ДДС в реално изражение и по-ниската активност в строителството и търговията на дребно. От гледна точка на външното търсене също се наблюдаваше негативно влияние. Спадът на икономическата активност в страните от ЕС оказва негативен ефект върху динамиката на производството в експортно-ориентираните отрасли на българската промишленост. Международните цени на петрола и неенергийните суровини също продължиха да се понижават, но със забавени темпове и оказаха задържащ ефект върху динамиката на ИИА.

По предварителни данни реалният растеж на БВП през четвъртото тримесечие на 2012 г. се забави до 0.3% спрямо 0.8% през предходния период и следваше посоката на развитие на ИИА. От страна на търсенето единствено бруто капиталобразуването повлия положително за текущата динамика на БВП, което бе обусловено от увеличението на запасите, докато при инвестициите в основен капитал се наблюдаваше спад от 1% на годишна база. Останалите компоненти, в т.ч. потребление и нетен износ, имаха негативен принос, като през разглеждания период потреблението се запази на нивото си от предходната година (-0.1%), а вносът и износът на стоки и услуги се понижи съответно с 0.5% и 1.7%. По линия на предлагането водещо значение имаше сектор услуги, отчитайки растеж от 1.5% в реално изражение. В индустрията също се наблюдаваше ускорение на растежа до 1%, а в селското стопанство брутната добавена стойност отбеляза спад от 0.6%.

Влошаването в цикличния компонент на ИИА оказва задържащ ефект върху динамиката на ИИА през четвъртото тримесечие на 2012 г. Слабата икономическа активност в страната, както и рецесията в страните от ЕС обусловиха понижението на цикличния компонент на ИИА, чийто спад през текущия период се задълбочи спрямо предходното тримесечие. От друга страна, все още отрицателната стойност на дългосрочния компонент продължи да е определяща за негативната стойност на ИИА, което създава риск пред по-бързото възстановяване на българската икономика и оказва ограничаващ ефект върху потенциалния растеж в дългосрочен план. Все пак, и през текущия период беше отчетено подобрене в стойността на дългосрочния компонент, продължавайки наблюдаваната от началото на 2011 г. тенденция.

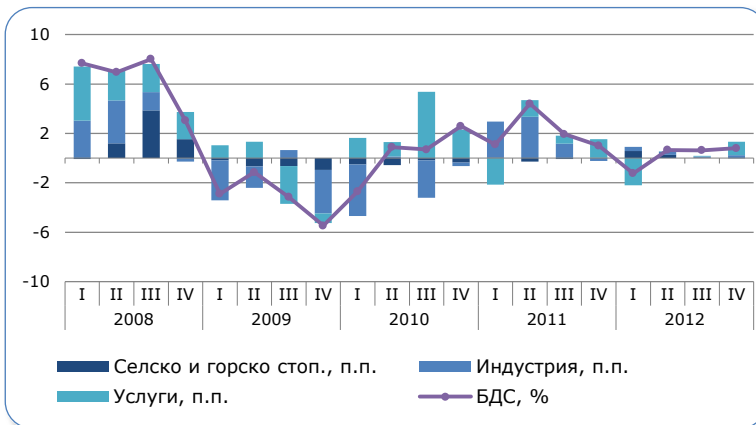
Фиг.2:
Приноси към растежа на БВП
по компоненти на търсенето,
на годишна база

Източник: НСИ, МФ

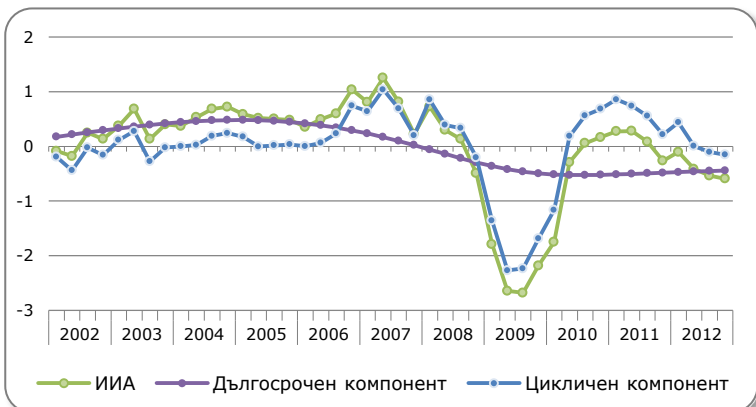
Фиг.3:
Приноси към растежа на БДС
по сектори, на годишна база

Източник: НСИ, МФ

Фиг.4:
ИИА по компоненти

Източник: МФ

СТЕПЕН НА СИНХРОНИЗИРАНост НА БЪЛГАРСКИЯ БИЗНЕС ЦИКЪЛ С ТОЗИ НА ЕВРОЗОНАТА

Цикличното развитие на българската икономика е в голяма степен синхронизирано с бизнес цикъла в еврозоната. Оценките на цикличните колебания в икономическата активност на еврозоната⁴ и България показваха, че промените във външната конюнктура се отразяват върху българската икономика със закъснение от най-много две тримесечия. Освен това, отклоненията на бизнес цикъла у нас от дългосрочната средна са по-големи в сравнение с цикъла в еврозоната, което е свързано с високата зависимост на българския бизнес цикъл от развитията във външната среда.

Фиг.5:
Оценени циклични колебания в еврозоната и България

Източник: CEPR, МФ

Наблюдаваната от средата на 2011 г. година тенденция на спад на индикатора, свързан с бизнес цикъла на страните от еврозоната, намери отражение в понижаване на цикличната позиция на българската икономика за второ тримесечие поред. Понижената икономическа активност в еврозоната бе обусловена преди всичко по линия на вътрешното търсене, изразяващо се в спад както на потреблението, така и на инвестициите, докато нетният износ се характеризираше с възходяща динамика. Последните налични данни за индикатора към февруари 2013 г. отново отчитат отрицателна стойност на бизнес цикъла в еврозоната, което от гледна точка на лаговия ефект, който съществува между нейните циклични колебания и България, ще продължи да оказва **задържащ ефект върху възстановяването на икономическата активност у нас и през следващите няколко тримесечия.** ▼

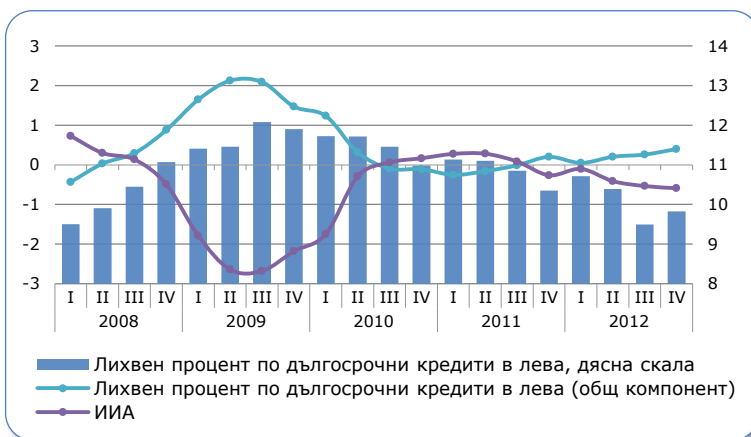
⁴ Данни и подробни обяснения за методологията на съставяне на индикатора на бизнес цикъла за еврозоната „€-coin“ са достъпни на <http://eurocoin.cepr.org>. Тъй като този индикатор е месечен, данните за него са осреднени, за да може да се сравнява с ИИА, който е с тримесечна честота. Също така, индикаторът „€-coin“ изключва само краткосрочните (сезонните) колебания в икономическата активност в еврозоната и за да бъде съпоставим с ИИА беше необходимо да бъде премахнат дългосрочният тренд във времеви ред с филтър на Ходрик и Прескот.

ФАКТОРИ, ОКАЗВАЩИ ВЛИЯНИЕ ВЪРХУ ДИНАМИКАТА НА ИИА ПРЕЗ ЧЕТВЪРТТО ТРИМЕСЕЧИЕ НА 2012 Г.

През четвъртото тримесечие на 2012 г. динамиката на ИИА бе обусловена от понижената активност както във вътрешната, така и във външната среда. От гледна точка на компонентите, съставляващи ИИА, водещо значение имаха тези, които са свързани с финансовия сектор, в т.ч. лихвен процент по дългосрочни кредити в лева и паричен агрегат М1. Изменението на лихвения процент по дългосрочни кредити в лева, оценено с едно тримесечие назад, имаше значителен принос за низходящата динамика на ИИА. През третото тримесечие на 2012 г. разглежданият показател се характеризираше с повишение спрямо предходния период, достигайки до 9.8%. Това, от своя страна, доведе до значително забавяне в темпа на намаление спрямо година по-рано и повлия неблагоприятно върху икономическата активност в страната.

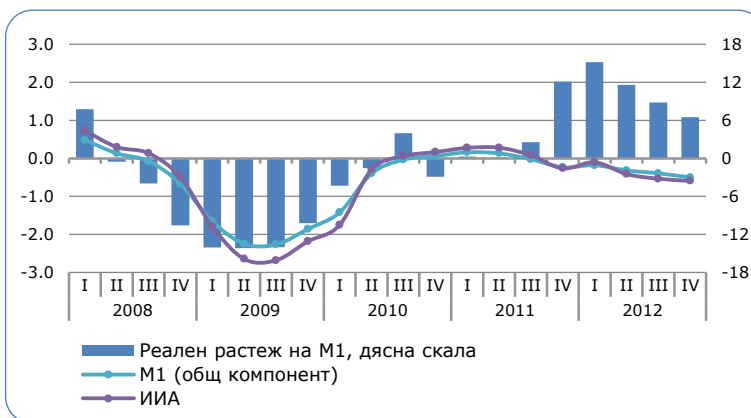
Фиг.6:
Динамика на ИИА и лихви по дългосрочни кредити в лева

Източник: МФ

Фиг.7:
Динамика на ИИА и М1

Източник: МФ

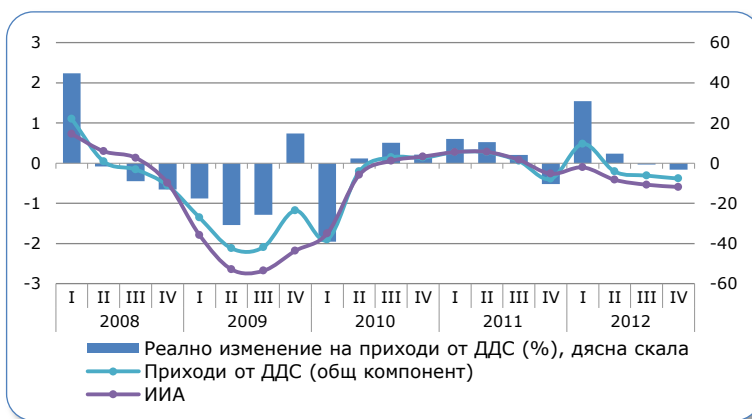

Текущото развитие на М1 се характеризираше със забавен темп на реален растеж от 6.5%⁵ спрямо 8.8% през предходното тримесечие и двуцифрените растежи в края на 2011 г. и първата половина на 2012 г. (вариращи между 11% и 15%). Това, от своя страна, доведе до спад на общия компонент на показателя⁶.

Следващият по значение компонент, свързан с вътрешната среда, който повлия негативно ИИА, бе динамиката на приходите от ДДС. През разглеждания период те отбелязаха реален спад от 3.2%⁷ на годишна база, което бе в съответствие с по-ниската икономическа активност в страната.

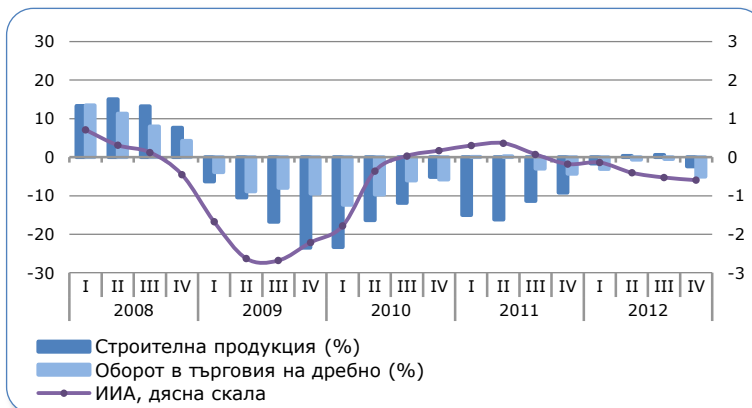
Фиг.8:
Динамика на ИИА и
приходи от ДДС

Източник: МФ

Фиг.9:
ИИА, индекси на строителна
продукция и оборот в
търговията на дребно

Източник: МФ

5 Дефлиран с ХИПЦ.

6 В съответствие с методологията за съставяне на ИИА неговите компоненти са представени чрез т.нар. общ компонент, който е изчистен от влиянието на временни и специфични за всяка променлива фактори.

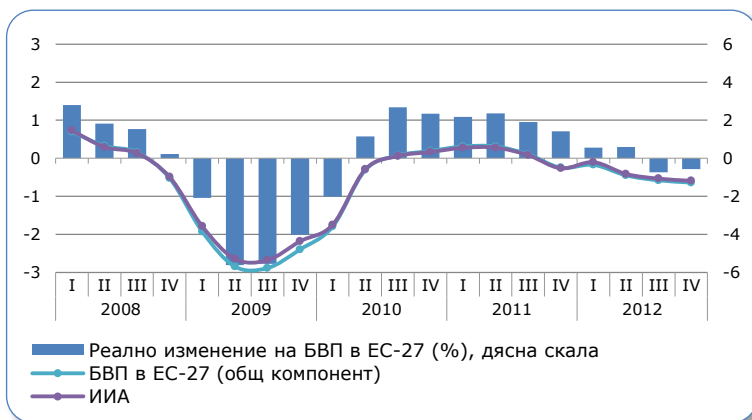
7 Дефлиран с ХИПЦ.

Показателите, свързани с развитието на дейността в строителството и търговията на дребно, също имаха негативно влияние. След като през предходните две тримесечия индексът на строителна продукция отбеляза слабо повишение, през четвъртото тримесечие той се понижи с 2.4% на годишна база. Спадът в икономическата активност в търговията на дребно се задълбочи през разглеждания период, като индексът на оборота⁸ отбеляза намаление от 5% спрямо последните три месеца на предходната година.

Друга група фактори, които оказаха влияние върху негативната динамика на ИИА, бяха спадът на икономическата активност в европейските страни и промишленото производство в страната.

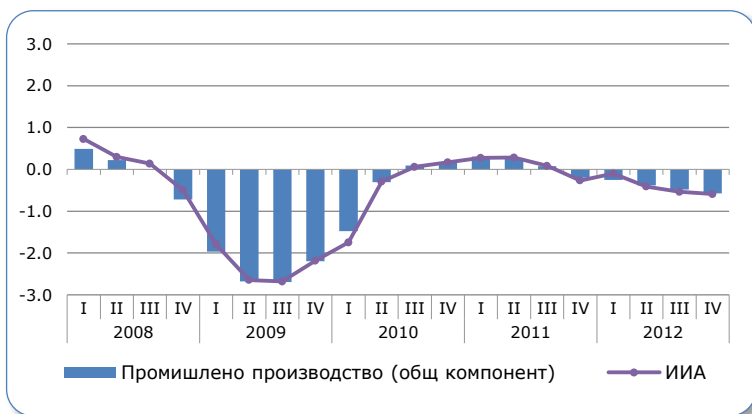
Фиг.10:
Динамика на ИИА и реален растеж на БВП в ЕС-27

Източник: МФ

Фиг.11:
Динамика на ИИА и промишлено производство (общ компонент)

Източник: МФ

8 По постоянни цени.

След като от началото на 2012 г. реалният растеж в ЕС-27 започна да се забавя, през третото тримесечие той отчете спад от 0.5% на годишна база⁹. Това, от своя страна, повлия негативно върху осигуреността на промишленото производство с поръчки, както и върху очакванията за динамиката на заетостта в сектора през третото тримесечие. Единствено очакванията за цените отбелязаха повишение, но това не успя да се материализира в ръст на производствената активност през четвъртото тримесечие на годината¹⁰. Независимо от слабото увеличение на производствените мощности през последните три месеца, общият индекс на промишленото производство отбеляза намаление с 1.2% на годишна база.

Единствените компоненти на ИИА, които имаха слаб положителен принос към ИИА, бяха международните цени на петрола и неенергийните суровини, оценени с един лаг назад. Те забавиха темпа си на намаление спрямо предходното тримесечие, но техният принос не беше достатъчен, за да компенсира негативното влияние на останалите компоненти. ▼

9 Влиянието на реалния БВП върху икономическата активност в българската икономика е оценено като най-силно с 1 лаг (тримесечие) назад.

10 Осигуреността на промишленото производство с поръчки, очакванията за заетостта и за продажните цени влияят най-силно върху икономическата активност със закъснение от 1 период.

СЪЩНОСТ И МЕТОДОЛОГИЯ НА СЪСТАВЯНЕ НА ИНДИКАТОРА НА ИКОНОМИЧЕСКАТА АКТИВНОСТ

Индикаторът на икономическа активност (ИИА) е създаден в опит да се направи по-пълна оценка на текущото развитие на българската икономика.

Като съставен индикатор, ИИА има редица предимства:

- Ако данните за променливите, от които е съставен ИИА, се ревизират, промяната на съставния индикатор е значително по-малка като размер от ревизията, направена в данните за БВП.
- Динамиката на БВП понякога се влияе от специфични за икономическите сектори фактори, които често са дискретни или временни по характер и затова не би следвало да се интерпретират като фактори, засягащи общата икономическа ситуация.

Разлагането на всеки времеви ред на общ и специфичен компонент позволява да се елиминира въздействието на временните и специфичните фактори, както и да се правят корекции за възможни грешки в измерването на дадена променлива.

ИИА е изчислен въз основа на динамичен факторен модел, приложен към набор от данни по тримесечия за 67 макроикономически времеви реда за бизнес ситуацията както в България, така и в международен аспект. Впоследствие броят на променливите, съставляващи индикатора, е намален на 15, като всяка променлива се използва с реалното ѝ изменение спрямо съответното тримесечие на предходната година. Променливите, съставляващи ИИА, са взети в текущия период или с лаг от един период, както следва (лагът е представен в скоби): БВП (0), индекс на промишлено производство (0), индекс на строителна продукция (0), индекс на оборота в търговията на дребно (0), общ бизнес климат (-1), осигуреност на промишленото производство с поръчки (-1), очаквания за заетостта в промишлеността (-1), очаквания за цените в промишлеността (-1), средна натовареност на производствените мощности (0), паричен агрегат М1 (0), лихвен процент по дългосрочни кредити в лева (-1), приходи от ДДС (0), индекс на цената на петрола (-1), индекс на международните цени на неенергийните суровини (-1) и БВП на ЕС-27 (-1).

Оценката на цикличния компонент на ИИА е направена, като са елиминирани:

- Дългосрочният компонент, като е използван филтърът на Ходрик-Прескот. Въпреки че разглежданият филтър е бил предмет на много дискусии, той все пак остава най-широко използваната техника за премахване на тренда в икономическите редове;
- Краткосрочният компонент, отчитащ колебания в рамките на една година и изчислен въз основа на плъзгаща се средна с прозорец от 4 периода. ▲